

Jordbruksverkets förslag till livsmedelsstrategin 2.0

Denna skrivelse innehåller Jordbruksverkets förslag till en uppdaterad livsmedelsstrategi, livsmedelsstrategin 2.0. Förslaget är ett inspel till regeringens översyn av livsmedelsstrategin. Jordbruksverket välkomnar denna översyn, då mycket har hänt i vår omvärld sedan livsmedelsstrategin beslutades. Livsmedelskedjan har under senare år ställts inför flera utmaningar som visat på behovet av att öka robustheten och minska sårbarheten. Jordbruksverkets förslag till livsmedelsstrategi 2.0 fokuserar främst på vad som behövs inom primärproduktionen för att nå livsmedelsstrategins mål.

I skrivelsen presenterar Jordbruksverket först grundläggande förutsättningar för att nå livsmedelsstrategins mål. Därefter redogör vi för insatser och utvecklingsområden. Jordbruksverkets förslag är inte uttömmande och vi har både lämnat och planerar att lämna inspel tillsammans med andra.

Sammanfattningsvis menar Jordbruksverket att fokus för livsmedelsstrategin 2.0 bör vara hållbara, konkurrenskraftiga, robusta och långsiktigt lönsamma företag. Jordbruksverket menar att politiken behöver utformas så att den stödjer livsmedelsstrategins mål, det vill säga möter behov för att bland annat hållbart öka konkurrenskraften, lönsamheten och livsmedelsproduktionen samt minska sårbarheten. Målen i livsmedelsstrategin ska också nås samtidigt som relevanta miljömål nås och klimatutmaningarna hanteras. Livsmedelsstrategin och dess mål måste därför beakta samtliga tre hållbarhetsdimensioner och vad som krävs för ett hållbart livsmedelssystem. Det är viktigt att livsmedelsstrategin tydligt pekar ut inom vilka områden insatser behövs för att nå målen.

Många myndigheter, inte enbart de som verkar inom livsmedelsområdet, påverkar förutsättningarna för företagen i livsmedelskedjan. Det är därför viktigt att alla myndigheter vars verksamhet har en påverkan på dessa företag beaktar livsmedelsstrategins mål.

Jordbruksverket vill understryka att EU:s jordbrukspolitik samt havs-, fiskeri- och vattenbrukspolitik är viktiga verktyg för att nå livsmedelsstrategins mål. För att få största möjliga utväxling behöver fonderna utformas så att de stödjer livsmedelsstrategins mål och de identifierade behoven av att bland annat öka

konkurrenskraften, lönsamheten, livsmedelsproduktionen samt minska sårbarheten inom primärproduktionen. Här är det viktigt att stöden fokuseras till åtgärder där just stöd är det effektivaste styrmedlet, och att rejäla satsningar görs i de stöden.

Förutsättningar för att nå livsmedelsstrategins mål

För att livsmedelsstrategins mål ska nås behövs produktionsresurser och långsiktigt lönsamma företag, ett helhetsperspektiv med ett tydligt hållbarhetsfokus, att livsmedelsproduktionen värdesätts i samhället samt att det finns en framtidstro inom livsmedelsproduktionen. Dessa grundläggande förutsättningar för att nå målen i livsmedelsstrategin presenteras i detta avsnitt. I efterföljande avsnitt redogör vi för förslag till insatser och utvecklingsområden för att nå målen.

Långsiktigt lönsamma företag och tillgång till produktionsresurser

Robusta, konkurrenskraftiga och långsiktigt lönsamma företag har förmågan att motstå störningar och potentiella bortfall i produktion eller leverans. Sådana företag behövs för att nå livsmedelsstrategins mål att öka produktionen, trygga Sveriges livsmedelsförsörjning både i freds- och kristider samt klara en omställning till ökad hållbarhet.

Förutom långsiktigt lönsamma företag behövs tillgång till naturresurser i form av mark och vatten, insatsvaror, kapital, arbetskraft, kunskap och en jordbrukspolitik samt fiskeripolitik som stödjer en ökad hållbar livsmedelsproduktion.

Helhetsperspektiv med ett tydligt hållbarhetsfokus

Om livsmedelsstrategins mål ska nås behöver man ha ett helhetsperspektiv och ett tydligt hållbarhetsfokus, det vill säga hantera arbetet med att nå målen med utgångspunkten att alla dimensioner av hållbarhet hänger ihop. De olika aspekterna av hållbarhet kan inte hanteras var för sig utan behöver ständigt balanseras och avvägas.

För att kunna genomföra de miljöinvesteringar som behövs för att kunna ställa om till en långsiktigt hållbar produktion behövs långsiktigt lönsamma företag.

Det är viktigt att även den sociala aspekten tas om hand och hanteras i livsmedelsstrategin eftersom det är människor som måste göra omställningen och de val som krävs för att livsmedelsproduktionen ska bli hållbar.

Högt värderad livsmedelsproduktion

Samhällets syn på, och värdering av, livsmedelsproduktion är viktig. Om livsmedelsproduktionen värdesätts under normala tider och tillåts ta plats och prioriteras i samhället skapas bättre förutsättningar att klara produktionen även vid kriser.

Ett sätt att värdesätta livsmedelsproduktionen är att ta hand om de naturresurser som krävs för produktionen; att säkerställa tillgång till produktiv mark, att hantera vatten på ett bra sätt och att värna ekosystemtjänster.

Ett annat sätt är att säkerställa tillgång till insatsvaror så som växtnäring, växtskyddsmedel, utsäde och energi.

Framtidstro inom livsmedelsproduktionen

Framtidstro inom livsmedelskedjan är en grundläggande faktor för att nå livsmedelsstrategins mål och har betydelse för många andra aspekter av utvecklingen i kedjan. Framtidstro ger investeringsvilja, attraherar arbetskraft och stimulerar utveckling och innovationer.

Lönsamheten är nära knuten till framtidstron men det är även viktigt att de långsiktiga förutsättningarna att verka inom livsmedelsproduktionen anses rimliga. Genom livsmedelsstrategin har vi möjlighet att påverka och tydliggöra dessa förutsättningar.

Insatser och utvecklingsområden

I det här avsnittet presenteras Jordbruksverkets förslag på insatser och utvecklingsområden som behövs för att öka takten i arbetet med att nå livsmedelsstrategins mål.

EU:s jordbrukspolitik (CAP) samt havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet behöver utformas utifrån livsmedelsstrategins mål

Det behövs en politik som är utformad för att stödja en ökande, konkurrenskraftig, lönsam samt socialt och miljömässigt hållbar livsmedelsproduktion. Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken, Sveriges havs-, fiskeri- och vattenbruksprogram samt europeiska regionala utvecklingsfonden behöver även fortsättningsvis utformas så att de bidrar till att målen i livsmedelsstrategin nås. Till kommande reformer är det därför viktigt att livsmedelsstrategin tydligt pekar ut inom vilka områden insatser behövs för att nå livsmedelsstrategins mål.

Förutom detta behövs följande:

- En förstudie/utredning om vilka insatser och inom vilka områden insatserna inom EU-fonderna gör störst skillnad för att få mer konkurrenskraftiga jordbruks-, fiske- och vattenbruksföretag som lockar yngre företagare att starta en hållbar produktion i hela landet. Utredningen bör också visa i vilka fall andra styrmedel kan vara effektivare för att nå livsmedelsstrategins mål.
- Mer pengar till investeringsstöd för att stärka konkurrenskraft, klara djurskydds krav, miljö, klimat och beredskap. Inom djurproduktionen behövs exempelvis investeringar i nya stallar för att produktionen ska bli effektiv och djuren ska ges en god djurhälsa och djurvälstånd. Pengarna bör fokuseras till de investeringar som förväntas ge allra störst effekt.
- En analys av hur stöd och styrmedel kan utformas för att få till stånd investeringar i lantbruket som på ett mer kraftfullt sätt bidrar till en modernisering och generationsväxling inom lantbruket.
- Årliga uppföljningar och utvärderingar av både EU-fonderna och livsmedelsstrategin och dess insatser så att utvecklingen kan följas. Att mäta, följa upp och utvärdera insatser är viktigt för att se vad som ger önskade effekter både på kort och lång sikt.

Förutsättningarna att bedriva företag måste förenklas

Förenkling och ändamålsenlig utformning och tillämpning av regelverk är viktigt för att nå livsmedelsstrategins mål. Det är också viktigt att myndigheterna får förutsättningar att arbeta med förenkling. Fokus behöver riktas ytterligare mot att underlätta för producenterna att göra rätt och ta fram enkla tjänster och

information. Förenklad administration och förbättrad information kan bidra till upplevd förenkling.

Följande behövs för att förenkla förutsättningarna att bedriva företag:

- Erfarenheterna från pågående uppdrag om regelförenklingar behöver tas till vara och bör kompletteras med ett myndighetsgemensamt uppdrag. Uppdraget bör fortsätta arbetet med att identifiera regelverk och hinder som motverkar livsmedelsstrategins mål men samtidigt inte försämrar möjligheten att nå relevanta miljömål eller ha ett fortsatt bra djurskydd.
- Regler, stöd och villkor behöver också utformas, av EU, riksdag, regering och myndigheter så att de går att förenkla och digitalisera. Myndigheterna behöver också ges resurser till att investera i digitalisering.
- Jordbruksverket behöver utses till grunddatadomänsansvarig myndighet inom livsmedelsstrategin och påbörja arbetet med att skapa en grunddatadomän för livsmedelskedjan. Förslaget finns i Tillväxtverket Delrapport 2022 Uppdrag att genomföra åtgärder mellan 2020 - 2025. Arbetet bör drivas i samverkan med övriga myndigheter inom livsmedelsområdet och i samarbete med näringen. Nationella definitioner är viktigt för att kunna dela data mellan myndigheter och företag. Syftet är att skapa förutsättningar för förenkling, minskad administration, bättre beslutsfattande, innovation, ökat samarbete med mera.
- Förslaget om ett jordbruksavdrag som föreslogs i SOU 2021:67 Vägen mot fossiloberoende jordbruk behöver utredas vidare.

Arbetet med att hållbart nyttja naturresurser som mark, vatten och ekosystemtjänster behöver fortsätta och utvecklas

Tillgången till vatten, produktiv jordbruksmark och ekosystemtjänster behöver säkerställas för att den svenska livsmedelsförsörjningen inte ska äventyras.

För att vi ska kunna bevara våra värdefulla produktionsresurser behövs följande:

- För att hantera jordbrukets utmaningar inom vattenområdet behöver arbetet inom Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket fortsätta och utvecklas utifrån de riktlinjer som slagits fast i [Jordbruksverkets strategi för hållbar hantering av vatten i jordbruket](#).
- En samlad satsning behövs för att stärka arbetet med den produktiva jordbruksmarken som resurs. Det behövs bättre kunskap om och förståelse för jordbruksmarkens värden och jordbrukets förutsättningar.
- Det behövs insatser för hållbar produktion. Både EU och Sverige har mål för andelen ekologisk jordbruksmark. En ekologisk produktion kan också bidra till annan måluppfyllelse kopplat till bevarande av naturresurser och

ekosystemtjänster, som minskad användning av kemiska bekämpningsmedel och ökad biologisk mångfald.

- Det behöver utredas vilka typer av stöd som har störst effekt på miljö och klimat, och lantbrukarna bör ersättas i så hög grad som möjligt för de extra miljö- och klimatinsatser de utför.

Ett gott växtskydd behöver bibehållas

Ett gott växtskydd och en god växthälsa är viktigt för att öka livsmedelsproduktionen. Förekomsten av växtskadegörare har en direkt påverkan på livsmedelsproduktionen, livsmedelsförlusterna och livsmedelskedjans sårbarhet.

För att bibehålla ett gott växtskydd behövs:

- Förebyggande arbete inom växtskydd och hållbara och effektiva växtskyddsmetoder.
- Minskad sårbarhet vad gäller tillgången till diagnoser på växtskyddsområdet.
- En kraftsamling för att öka kunskapen inom växthälsa och säkra växthälsan i svensk jordbruks- och trädgårdsproduktion. Förslag på åtgärder för att nå detta har lämnats i Jordbruksverkets skrivelse med dnr. 6.1.1–00889/2023 Kraftsamling växthälsa.
- Ett Växtskyddsråd som även fortsatt är framåtsyftande, skapar möjligheter till utveckling och tar sikte på långsiktiga lösningar för ett hållbart växtskydd.
- Tryggad tillgång på växtskyddsmedel.

Företagens förmåga att motstå samhällsstörningar behöver öka

De senaste årens omvärldshändelser med torka, pandemi, krig och kostnadsökningar har tydliggjort att livsmedelskedjan behöver bli mindre sårbar. Lantbruket, trädgårdsnäringen, fisket och vattenbruket är alla viktiga sektorer för att öka livsmedelberedskapen. Företagen behöver bli mer robusta med ett minskat beroende av insatsvaror. Här är företag med ekologisk produktion en pusselbit eftersom de i hög grad bygger sin verksamhet på insatsvaror från gården eller närområdet. En hög svensk marknadsandel kan ses som en förutsättning för att företag även i kris kan säkra livsmedelsförsörjningen.

För en mer robust livsmedelskedja behövs följande:

- Kortare livsmedelskedjor, alternativa leveransled och flexibilitet i slutprodukten.
- Fler lager på gårdsnivå och hos andra aktörer i livsmedelskedjan.
- Att lokal/regional el- och drivmedelsproduktion, exempelvis biogas, underlättas.

- En säker tillgång på insatsvaror och att primärproduktionens behov av insatsvaror och el prioriteras (utvecklas närmare under rubriken Tillgången på insatsvaror behöver säkras).
- Kunskapen hos myndigheter behöver öka så att de bättre förstår företagens utmaningar och behov när det gäller beredskap och en säkrad livsmedelsförsörjning.

Tillgången på insatsvaror behöver säkras

Växtnäring, utsäde och annat förökningsmaterial, växtskyddsmedel, odlingsmaterial, avelsmaterial, avelsdjur och energi är grundläggande insatsvaror för svensk livsmedelsproduktion, och de är avgörande för Sveriges försörjningsförmåga.

För att säkra tillgången behövs följande:

- En svensk tillverkning av gödningsmedel, se Jordbruksverkets rapport Gödselmedelsproduktion i Sverige – Aktuella initiativ, tekniker och förutsättningar. Bland annat behövs en översyn av regelverken kring användning av avfall och gödselmedlens tillåtna innehåll av olika substanser. Tillståndsprocesser och prioritering av el för grön gödselproduktion är två andra rekommendationer i rapporten.
- Ett aktivt arbete med att bevara genetiska resurser skapar förutsättningar för ett effektivt och högkvalitativt växtförädlingsarbete även i framtiden. Effekterna på framtida livsmedelsförsörjning kan bli stora om odlingsmaterial med rätt egenskaper inte finns tillgängligt.
- En kunskapsplattform för svenskt utsäde med syftet att vara en samlande punkt som genom satsning på rådgivning, nationell samverkan och omvärldsspaning och internationella aktiviteter bidrar till att utsädesproduktionen i Sverige ökar.

Förstärkt smittskydd i animalieproduktionen

Sverige har ett förändrat smittskyddsläge i och med förändrade förutsättningar i form av ökad smitta i omgivande miljö avseende till exempel fågelinfluensa och salmonella, som innebär utmaningar i att upprätthålla ett gott smittskyddsläge. Under de senaste åren har utbrott av smittsamma djursjukdomar medfört betydande kostnader för både djurhållare och staten, samtidigt som utbrotten medfört betydande produktionsförluster och försämrad lönsamhet och konkurrenskraft.

På grund av detta behövs följande:

- Åtgärder och förändringar för en förbättrad övervakning av salmonella och en mer kostnadseffektiv hantering i smittade besättningar. Dessa bör utgå från de åtgärder och förändringar som föreslogs i [Jordbruksverkets och SVA:s förstudie om åtgärder mot salmonella hos lantbrukets djur](#).

- Utvärdering och analys av biosäkerhetsrutiner för olika typer av djurhållningar. Det behövs vägledningar kring vilka biosäkerhetsrutiner som djurhållare bör vidta för att minska risken för uppkomst och spridning av smittsamma sjukdomar inom olika typer av djurhållningar. Se vidare i [Jordbruksverkets och SVA:s rapport från myndigheternas gemensamma regeringsuppdrag om nya zoonoser](#).
- Frågan om stora besättningar, som togs upp i [Jordbruksverkets och SVA:s rapport från myndigheternas gemensamma regeringsuppdrag om nya zoonoser](#), behöver tas vidare. Detta i syfte att få vetenskaplig grund och underlag för till exempel rådgivning vid byggnation och för smittskyddsrådgivning i allmänhet för stora besättningar.
- Behovsmotiverade studier och försöksverksamhet inom djurområdet, som syftar till att förstärka smittskydd och utveckla biosäkerheten i animalieproduktionen i livsmedelskedjan.

Möjligheterna med digitaliseringen bör utnyttjas

Digitaliseringen av jordbruket har stor potential att förbättra, förenkla och effektivisera livsmedelssystemet, och är därmed ett viktigt område för att stärka konkurrenskraften i sektorn.

För att utnyttja möjligheterna med digitalisering behövs följande:

- Ett nav för digitalisering. [Ett förslag finns i Förstudie förslag till nationellt kunskapsnav för digitaliserat jordbruk](#). Av EU:s digitaliseringsstrategi framgår att digitalisering av EU:s jordbruk har potential att revolutionera sektorn samt öka effektiviteten, hållbarheten och konkurrenskraften.
- En myndighetsövergripande digitaliseringsstrategi eller färdplan för livsmedelskedjan. Myndigheterna behöver ha en samsyn kring vad som driver utveckling och en gemensam strategi för det fortsatta arbetet så att förenklningar kan göras och den administrativa bördan kan minskas för företagen i livsmedelskedjan.
- Ett effektivare och mer digitaliserad gemensam jordbrukspolitik (CAP) där stöden i större utsträckning anpassas till möjligheterna med digital markuppföljning, användande av registerdata och förenklade kostnadsalternativ. Genom satsningar på ökad digitalisering kan administrationen för både lantbrukare och myndigheter minska.
- Effektiva beslutstöd för att underlätta för odlare att ta rätt beslut i olika sammanhang. Ett exempel är väderbaserade beslutstöd är för att kunna behovsanpassa insatser inom växtskyddsområdet.

Den svenska marknadsandelen behöver öka

Konsumenternas efterfrågan på svenska livsmedel både nationellt och internationellt är avgörande för att nå livsmedelsstrategins mål. Det är också viktigt att producenterna ges förutsättningar att vara adaptiva och kunna ställa om produktionen utifrån vad producenterna efterfrågar.

Den svenska produktionen har mervärden kopplade till hållbarhet som spelar roll för konsumenterna. Här ingår ett gott djurskydd, hög livsmedelssäkerhet, ansvarsfull antibiotikaanvändning, öppet och attraktivt landskap och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion som skapar arbetstillfällen, utvecklar landsbygden och tryggar livsmedelsförsörjningen.

Följande behövs för att öka intresset för och konsumtionen av svenska livsmedel:

- De svenska mervärdena behöver synliggöras bättre för att öka konsumenternas efterfrågan på svenska produkter.
- Fler internationella samarbeten kring mat, dryck och livsmedelsförsörjning behövs. Sverige kan lära av andra länder som har kommit längre i sitt arbete.
- Skolan bör ha en viktig roll i att väva in kunskap om svensk livsmedelsproduktion kopplat till såväl jordbruk som fiske och vattenbruk, i läroplaner och att använda de offentligt finansierade skolmåltiderna som ett didaktiskt verktyg i detta sammanhang.
- Måltidsturism och matkultur bör främjas.

Den svenska livsmedelsexporten behöver öka

Handel behövs för ekonomisk tillväxt och utveckling. Exporten av livsmedel och jordbruksprodukter är viktig för företagens lönsamhet. En större marknad ger nämligen ett ökat nyttjande av investeringar, möjliggör avsättning under produktionstoppar och erbjuder avsättning av produkter som det inte finns avsättning för på närmare håll.

För att öka den svenska exporten behövs följande:

- Ett mer strategiskt och uthålligt exportfrämjande arbete för svensk livsmedelsproduktion.
- Ökade och vidgade exportsatsningar som innefattar handelsfrämjande åtgärder.
- Fler riktade exportsatsningar på identifierade nyckelmarknader och marknadssegment. I dessa bör de svenska mervärdena nyttjas (se bland annat följande två punkter).
- Mer samverkan mellan myndigheter och näring i arbetet med nya marknadstillträden, till exempel genom att införa ett samverkansråd som kan systematisera och underlätta arbetet inom det sanitära och fytosanitära området (SPS-området).

- En ökad svensk handelsrepresentation, med tydlig kunskap inom SPS-området, på strategiskt viktiga marknader, internationella poster och inom relevanta EU-institutioner.

Satsningar på forskning och innovation behöver växlas upp

Det behövs kraftiga och långsiktiga satsningar på forskning och innovation (FoI) för att klara transformation, konkurrenskraft, robusthet samt miljö- och klimatkrav. Dessutom behövs satsningar på tillämpad forskning som enkelt kan omsättas på gårdsnivå. Företagens lönsamhet påverkas av deras produktivitet och förädlingsgrad. Produktiviteten och förädlingsgraden är i sin tur direkta resultat av kunskap och innovation men även av möjligheten att ta till sig nya tekniker och ny kunskap för att tillgodose konsumenternas behov och på så sätt öka efterfrågan.

Inom forskning och innovation behövs följande:

- En årlig matmiljard (se inspel från Nationella kommittén för livsmedelsforskning).
- Fortsatta och utvecklade satsningar på innovation i nästa programperiod av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP).
- Satsningar på innovation i senare led i livsmedelskedjan för att svara mot forskningssatsningar och satsningar i primärproduktionen.
- Insatser för att gå från ett geografiskt splittrat till ett mer sammanhållet innovationssystem.
- Ett fortsatt arbete med forskning inom växtförädling med grödor för svenskt jordbruk och trädgårdsnäring. Sådant arbete pågår inom SLU Grogrund och en långsiktighet i detta behöver säkerställas.
- Forskning och innovation om autonoma elsystem för att säkra elförsörjningen även på landsbygden.
- Satsningar på forskning och studier som stödjer behovet av att utveckla samt stärka djurhälsan, smittskyddet och djurvälståndet på gårdarna på ett konkurrenskraftigt sätt.
- Regelbundna urvalsundersökningar för att kunna följa innovationsutvecklingen i hela livsmedelskedjan.

Ökad landning och produktion av fisk i Sverige för livsmedelsproduktion

Fisket och beredningsindustrin för fisk är viktiga för den svenska livsmedelsförsörjningen såväl i fredstid som i en krissituation. Sveriges blå värdekedja som sträcker sig från fiskare till konsument är en viktig del i arbetet med att främja inhemsk klimat- och miljösmart livsmedelsutveckling med lågt

klimatavtryck och robusta livsmedelskedjor. I rapporten [Fiskberedningsindustrins mottagningskapacitet](#), har hinder och möjligheter identifierats för att öka landning och beredning av svenskfångad sill och skarpsill. Ett förändringsarbete för att öka landning och lossning har påbörjats av näringen, men mycket arbete återstår.

För att mer fisk ska landas i Sverige till livsmedel behövs följande:

- Ett samordnande uppdrag som inkluderar att verka för att den efterfrågade förändringen om en ökad landning och lossning av svenskfångad sill och skarpsill kommer till stånd. Arbetet bör inkludera att ta fram en handlingsplan och stödja genomförandet av denna.
- Arbete som stödjer genomförandet av och utvärderar insatserna i den färdplan för alternativ surströmmingsråvara som togs fram 2022, och som ska genomföras under 2023.
- Ett främjande arbete som möjliggör en ökad användning av pelagiska fiskarter till livsmedelsproduktion. Det arbete med nya sillprodukter som genomförts bör fortsätta och inriktas på att produkter lanseras och marknadsförs.
- Att myndigheter tillsammans med forskning, näring och kustkommuner verkar för en cirkulär pelagisk blå värdekedja där alla delar av fisken och restströmmarna nyttjas på ett hållbart sätt. Innovationer, nya produkter och synergier bör stärka konkurrenskraften, lönsamheten och hållbarheten i den blå kedjan.
- En fortsatt satsning på vattenbruk samt en motsvarande satsning på yrkesfiske för en ökad hållbar livsmedelsproduktion och livsmedelsberedskap. Satsningen bör utgå från den [strategi för framtidens fiske- och vattenbruk](#) som Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten tagit fram och arbetar efter.

Livsmedelsförlusterna behöver minska i hela kedjan

Att mer livsmedel går vidare i kedjan är viktigt ur flera aspekter. Det har stor betydelse för lönsamheten hos producenterna. Minskade livsmedelsförluster gör dessutom att livsmedelsproduktionen kan öka utan att miljö- och klimatpåverkan behöver öka i samma takt. Att mer av produktionens livsmedelsresurser tas tillvara har också betydelse för livsmedelsförsörjningen.

För att minska förlusterna behövs följande:

- Insatser för att mäta och öka kunskapen om var och varför livsmedelsförluster sker inom olika sektorer och led vid livsmedelsproduktion.
- Åtgärder för att minska livsmedelsförluster på gård, slakt, packeri och i industrin. Förslag på åtgärder finns i [Jordbruksverkets rapporter om livsmedelsförluster](#).

- Utredning av alternativa metoder till avlivning respektive destruktion av djur och djurprodukter vid utbrott av smittsamma sjukdomar. En alternativ metod som skulle kunna användas i större utsträckning är värmebehandling men det förutsätter samverkan och investeringar i hela livsmedelskedjan.

Livsmedelsbranschen behöver bli en attraktivare bransch med förbättrad kompetensförsörjning och kunskapsöverföring

Kompetensförsörjning och tillgång till kompetent arbetskraft behövs inom livsmedelskedjan för att öka såväl produktionen som lönsamheten och locka till sig investerare. Attraktionen hos livsmedelskedjan är en annan faktor som spelar stor roll för att öka tillströmningen till branschen. Lantbrukets och fiskets attraktionskraft behöver stärkas för att få fler unga intresserade av utbildning, arbete och företagande inom sektorn.

Lantbrukarkåren i Sverige har en hög medelålder, och traditionen att ta över ett befintligt lantbruk inom familjen är idag inte lika stark som tidigare. Även inom yrkesfisket är den åldrande yrkeskåren en utmaning. Efterfrågan på veterinärer är stor och flera aktörer har svårt att rekrytera och behålla personal. Veterinärbristen har en negativ påverkan på livsmedelsförsörjningen.

För att säkra tillströmningen till branschen och säkerställa kompetensen i branschen behövs följande:

- En förbättrad bild av hur det är att arbeta inom livsmedelskedjan.
- Ett ökat samarbete med universitet och högskolor för att öka tillgången till personer med lämplig grundutbildning och säkerställa att det finns yrkesutbildningar för personer som vill byta bransch.
- Ett utbildningssystem/utbildningar och kompetensutveckling från jord till kock.
- Insatser för att underlätta ägarskiften och nya former för företagande (se även under rubriken EU:s jordbrukspolitik (CAP) samt havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet behöver utformas utifrån livsmedelsstrategins mål).
- Säker tillgång till rådgivare och ett rådgivningssystem som säkerställer att ny teknik och nya arbetsmetoder används.
- Ett fortsatt arbete med kunskapsnav som till exempel kunskapsnavet för animalieproduktionen. Resurser behövs till förutsättningsskapande verksamhet för stärkt konkurrenskraft och förbättrad djurvälstånd. Med förutsättningsskapande avses i detta sammanhang att analysera de behov som näringen har, sammanställa och tillgängliggöra kunskap utifrån dessa behov samt, fortbilda och stödja rådgivare inom prioriterade områden.

- Satsningar på kompetensutveckling och fortbildning av rådgivare och odlare både förebyggande och i form av direkta åtgärder i produktionen för att stötta företagare speciellt med avseende på extrema väderhändelser och ett förändrat klimat. Även kunskaperna om biologisk bekämpning behöver öka för en hållbar omställning.
- Insatser för att komma till rätta med veterinärbristen. I utredningen Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2022:58) finns förslag på hur utmaningarna med veterinärbristen kan hanteras. Utifrån remissvaren bör arbetet med att säkra tillgången på veterinärer dygnet runt i hela landet tas vidare.

Samverkan och kommunikation bör öka mellan myndigheter, näring och akademi och mellan leden i livsmedelskedjan

Det finns behov av samordning och koordinering inom livsmedelssektorn. Dessutom behövs koordinering av genomförandet av strategins områden och åtgärder. Behoven omfattar hela livsmedelskedjan. Det behövs även en ökad samordning mellan den nationella och regionala nivån. Livsmedelsstrategins insatser och resultat behöver också kommuniceras mer för att fler ska få ta del och lära av det som åstadkoms. Kommunikationen behöver se olika ut beroende på om den riktas till aktörer i livsmedelskedjan, beslutsfattare eller allmänheten.

För en ökad samverkan och kommunikation behövs följande:

- En samordnande myndighet med ansvar för att stärka genomförandet av livsmedelsstrategin. Detta ska ske genom att följa upp, koordinera och samordna åtgärderna i handlingsplanen. I uppdraget ska det även ingå att kommunicera och skapa engagemang för strategin.
- Fler myndighetsöverskridande samarbeten och fler dialogforum med branscherna.
- Fler myndighetsgemensamma regeringsuppdrag, till exempel som det inom matsvinn.
- Regional och lokal samverkan. På lokal nivå och inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken kan bland annat Leader och de lokala utvecklingsstrategierna bidra till målen i livsmedelsstrategin.
- Spridning av initiativ och resultat från arbetet både med den nationella livsmedelsstrategin och de regionala livsmedelsstrategierna. Detta kan möjliggöra användning i hela landet.
- Arbeta kring offentlig mat. Ett exempel är det nära samarbete som sker kring utveckling av de offentliga måltiderna mellan Jordbruksverket och

Livsmedelsverket. Detta samarbete kan utvidgas till att även omfatta Skolverket.

Jordbruksverkets uppdrag i nuvarande handlingsplaner

Uppdrag	Finansiering	Kommentar
Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt	2020–2025	Budgetförstärkning behövs de år det ska genomföras en fördjupningsstudie.
Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden	2020–2025	Se under rubriken Ett gott växtskydd behöver bibehållas.
Växtskyddsrådet	2020–2025	Se under rubriken Ett gott växtskydd behöver bibehållas.
Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	2020–2025	Se under rubriken Arbetet med att hållbart nyttja naturresurser som mark, vatten och ekosystemtjänster behöver fortsätta och utvecklas.
Vildsvinspaketet	2020–2025	Föreslår utökning till fler arter av vilt.
Vattenbrukspaketet	2020–2025	Se under rubriken Ökad landning av fisk i Sverige för livsmedelsproduktion.
Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror	2020–2025	Se under rubriken Den svenska livsmedelsexporten behöver öka.
Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	2020–2025	Se under rubriken Den svenska livsmedelsexporten behöver öka.
Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se	2020–2025	Se under rubrikerna Förutsättningarna att bedriva företag måste förenklas och Möjligheterna med digitaliseringen bör utnyttjas.
Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet	2021–2023	Se under rubriken Arbetet med att hållbart nyttja naturresurser som mark, vatten och ekosystemtjänster behöver fortsätta och utvecklas.

Utöver uppdragen som anges i tabellen medverkar Jordbruksverket i flera andra myndigheters uppdrag bland annat minskat matsvinn, förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan och samordning av den nationella och de regionala livsmedelsstrategierna.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Maria Lindsäth har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Ida Lindblad Hammar, Olof Johansson, Camilla Burman, Andreas Davelid, och Sara Sundelius deltagit.

Christina Nordin

Maria Lindsäth

Skrivelsen har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.